

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:9

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. K. Fernhout, Baarn; Drs. D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Ooster-Nijkerk; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggelerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. J. v. d. Linden, Tzum; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs. Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wansverd; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr. N. Streefkerke, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. C. Veenhof, Haarlem; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

HOOFDARTIKEL: Hoofdartikel: Het recht van den oorlog. IV. — (De Schrift: De goede Herder bij de kwade herderin. (1 Sam. 21: 14 c.) — Kerkelijk Leven: „De Heraut” inzake hoop en „pluriformiteit der kerk”. V. „De Jongeren”. Friesland en de Kweekscholen. — Even Parkeeren: De meeste is de liefde. — Geestelijke Adviezen: Zelfbeproeving. III. — Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592—1620. VI. — Literatuur en Kunst: Calvinistische Litteratuurbeschouwing. I. — Uit de Historie: De wederoprichting der Kerk in deze landen door „de Afscheiding”, in het licht van Matth. 16: 18 b. III. (Slot). — Persschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Het recht van den oorlog.

IV.

Het onderzoek van het Nieuwe Testament verband met het vraagstuk, dat ons bezighoudt, is niet zoo gemakkelijk als dat van het Oude. Dat is niet een gevolg van een karakteristiek onderscheid tusschen wet en evangelie. Het wordt telkens zoo voorgesteld, dat het eigenaardige van de wet zou zijn, dat ze klare geboden en verboden geeft, en dat in tegenstelling daarmee het evangelie nergens eigenlijk parate antwoorden te vinden zijn¹⁾; doch dit laatste is zeker onjuist. We komen daar nog op terug.

Indertijd moet worden toegestemd, dat er geen plaats in het Nieuwe Testament is te vinden, waar de oorlog met zooveel woorden wordt goedgekeurd, of afgekeurd. Maar dat ligt niet hieraan, dat het evangelie ons met ons zedelijk oordeel in den mist laat, doch is een gevolg van de andere historische situatie van het Oude en van het Nieuwe Testament.

Vooreerst al spreekt het Oude Testament tot ons de oorlogen voeren, of door den krijg bestookt worden. Zodoende ontwaren we daar de directe leiding des Heeren in oorlogsomstandigheden; en hooren we het profetische woord over militaire middelen, nationale aspiraties, oorlogsgedruiken. Bovendien is de gemeente van het oude verbond een nationale grootheid. De gemeente des Heeren voert daar oorlog met den nationalen vijand, die echter tevens vijand des Heeren is. Het Nieuwe Testament daarentegen bemoeit zich niet rechtstreeks met staatkundige aangelegenheden. De reden daarvoor is dan niet het typische van het evangelie, maar de omstandigheid, dat de gemeente van het nieuwe verbond niet een natie vormt.

Daar komt dan nog iets bij. Wij worden gesteld voor vragen van dezen tijd. Zulke vragen rijzen tengevolge van bepaalde omstandigheden. Ze hebben een achtergrond in de politieke constellatie van onze dagen. En wanneer we nu met dergelijke vragen tot de Schrift gaan, worden we gedurig ontuchtend door de ontdekking, dat we door haar dikwijls slechts zijdelings kunnen worden geholpen. Want zeer positieve uitspraken zijn in de Schrift, juist door het volkomen concreet karakter dat haar vermaningen kenmerkt, precies gemiddeld voor de toenmalige omstandigheden. Men kan zeggen, „dat Gods wil in de Schrift verborggen ligt, als het goud in de mijn, en dat alleen langdurig en alzijdig onderzoek, vergelijking van Schrift met Schrift, en wetenschappelijke uitwerking in elk gegeven geval tot een bepaalde uitkomst kan leiden. De Schrift is niet een boek van regelen, waarop een register ware te maken, waarin men alsdan op staanden voet voor elke opkomende vraag het gereede antwoord kon vinden.”²⁾ Men kan dit juist hierom terecht zeggen, dat de Schrift zich zoo toespitst in haar spreken op de situatie, in welke ze spreekt.

De moeilijkheden, die zich hier voordoen, zijn misschien het best te verduidelijken aan een behandeling van de bekende woorden uit Rom. 13: 4, dat de overheid het zwaard niet tevergeefs draagt. We willen de bespreking der gegevens van het Nieuwe Testament daarom beginnen met een behandeling dezer plaats.

Men is het onder ons niet meer eens over de vraag, of met het zwaard der overheid hier behalve op de justitionele en polititionele macht van den staat, ook gedoeld wordt op zijn militaire macht. Zelfs kan men in Dr. H. Colijn's Saevis Tranquillus In Undis op de ééne bladzijde lezen, dat „Paulus hier niet nadrukkelijk handelt over den oorlog, doch, zooals terecht is opgemerkt, over de verhouding tusschen overheid en onderdaan... Rom. 13 verbiedt den oorlog niet; het zegt niet, dat de oorlog geoorloofd is. Het hoofdstuk zwijgt over deze zaak”, terwijl op een volgende bladzijde met instemming het eindoordeel van prof. Grosheide wordt weergegeven: „Ik meen, dat Romeinen 13 onder meer ook van de Overheid vraagt om oorlog te voeren ten einde daardoor het kwaad te weren en te straffen.”³⁾

Niet alleen Dr. Heering meent, dat men uit Rom. 13 niet mag concludeeren tot het recht der overheid om oorlog te voeren,⁴⁾ en wordt daarin gevolgd door van Bruggen, met zijn uitspraak, dat in dit hoofdstuk alles draait om de macht, die de overheid over haar onderdanen heeft;⁵⁾ in gelijken zin spreekt A. Pieters uit, dat hier direct slechts gehandeld wordt over het straffen van kwaaddoeners binnen de jurisdictie van een bepaalde overheid.⁶⁾ S. G. de Graaf is van meening, dat met het zwaard, dat de overheid draagt als een wreekster tot straf dergenen, die kwaad doen, slechts wordt bedoeld de wrekende gerechtigheid, die zij oefent over haar onderdanen, en niet het zwaard in een oorlog tusschen volk en volk. „Het is toch geheel iets anders, of de overheid in haar gezag over haar onderdanen het kwade straft, dan of de eene overheid tegen de andere het zwaard voert. Het laatste geval is gelijk aan dat, waarin twee personen van gelijke rechten tegenover elkaar staan.”⁷⁾ Deze opmerking bracht Dr. M. H. van der Valk tot de uitspraak, dat Paulus in Rom. 13 ongetwijfeld alleen gedoeld heeft op de verhouding van overheid en onderdanen, en dus niet op die tusschen verschillende volken, die met elkaar in oorlog geraken.⁸⁾

Het is genoegzaam bekend, dat menigeen in Rom. 13 wel van het oorlogszwaard hoort spreken. Men neemt dan de woorden: want zij draagt het zwaard niet tevergeefs, uit den aard der zaak in algemeenen zin, en betoogt dat ze het recht, om niet te zeggen den plicht, tot het voeren van oorlog insluiten.⁹⁾

Maar nu vergeten zij, die bij Rom. 13 het dilemma stellen: of Paulus heeft het oog op de machts- desnoods geweldoefening van de overheid jegens haar eigen onderdanen, of hij spreekt van het oorlogszwaard ook, dat de eene overheid tegen het andere trekt, dat er in Rom. 13 een derde mogelijkheid is. Dat zich daar een geval voordoet, dat wij zoo niet kennen, althans niet anders kennen dan in onze koloniale oorlogen.

„De oorlog van staat tegen staat kent Paulus practisch niet. Hij kent alleen het overal in de wereld orde handhavende Romeinsche rijk. Zijn oorlogen, ook zijn oorlogen om gebiedsuitbreiding, dragen een ietwat ander karakter dan die uit later tijd. Elke oorlog is handhaving van eigen macht en recht, bescherming van het rijk tegen de barbaren.”¹⁰⁾

Wanneer Paulus, (zijdelings overigens, wat eigenlijk gaal het hem niet vooral om de roeping

der overheid, maar om onze roeping tot gehoorzaamheid aan haar macht) spreekt van de taak der overheid, doelt hij op de gunstige gevolgen van haar arbeid. „Ze is Gods dienaar, u ten goede”. Dit „u ten goede” moet blijken het gevolg, dat over het wreken van het kwaad spreekt, opgevat van bescherming. De overheid beschermt haar onderdanen door het weren van het kwaad. Nu Paulus het hier heeft over den Romeinschen staat, moet hij gedacht hebben aan strafexpedities, uitgezonden tegen opstandige bewegingen binnen het rijk en oorlogen, die de „pax romana” dienden te bevorderen.¹¹⁾

En zoo kan dus gezegd, dat Rom. 13 handelt over het oorlogszwaard. Maar dan in een situatie, waarin eigenlijk slechts één staat de macht heeft.

Maar nu mag men een verdere conclusie trekken. „We mogen wel zeggen, het is de taak van de overheid, om, waar ze kwaad ziet, dat alleen met den oorlog te keeren is, dat ook te doen.”¹²⁾ Indien de Schrift ergens had willen zeggen, dat, om nu de formuleering der principiele ontwapenings te gebruiken, oorlog zonde is, dan had het op deze plaats kunnen zijn. Dan had Paulus het zwaard der overheid, dat kennelijk voor den oorlog gebruikt werd, om zodoende de kwaden te straffen en de goeden te beschermen, kunnen prijzen onder restrictie. Hij doet nu het tegendeel.

Alleen maar, „nu moeten we deze uitspraak op verschillende wijze beperken. Er staat niet, dat de overheid het kwaad, dat ze ziet, met een oorlog moet bestrijden... Rom. 13... en andere plaatsen, die over dit punt handelen... zeggen niet, dat er oorlog moet zijn. Ze laten ruimte voor andere middelen, om het kwaad te weren. Vooral voor deze: te zorgen, dat er geen kwaad is, zoodat er niets te wreken is.”¹³⁾

We lieten zoeven doorschemeren, dat het van betekenis is, dat Paulus in Rom. 13 geen afkeuring van het oorlogvoeren door het Romeinsche rijk doet hooren. Het is van betekenis, dat de Schrift geen verbod van oorlogvoeren heeft. „Niemand had in dien tijd bezwaar tegen het voeren van oorlog. Daarom zegt het heel wat, dat de Schrift nergens den oorlog verbiedt. Zulk een gebod zouden we in de Schrift moeten vinden, wanneer de oorlog als zoodanig in strijd was met de wet Gods. Ik mag hier herinneren aan hetgeen Jezus geboden heeft inzake de echtscheiding. De historische achtergrond is, gemakkelijk scheiden. Omdat dit volstrekt is in strijd met de wet Gods, verbiedt Christus de echtscheiding met de bekende uitzondering.”¹⁴⁾

Men kan deze redeneering niet ontzenuwen door het betoog, dat het Nieuwe Testament zich niet rechtstreeks met staatkundige aangelegenheden bemoeit. We geven dit wel toe. Maar niet zonder daarbij op te merken, dat het wel duidelijke aanwijzingen geeft voor het gedrag der christenen tegenover de groote politieke aangelegenheden. Behalve Rom. 13 valt hier op het woord van Christus, Matth. 22: 15: Geef dan den keizer wat des keizers is, en 1 Petr. 2: 17: Eert den koning.

In dit verband mag gewezen op de soldaten in het Nieuwe Testament. Het beroep op de toelating van het beroeps-militair-zijn is menigmaal gedaan in de bespreking onzer kwestie. Augustinus ging hierin Calvijn voor,¹⁵⁾ en tot op heden vindt hij navolging, o.a. van Bavinck.¹⁶⁾ Dit beroep wordt ten stelligste gewraakt door S. G. de Graaf.¹⁷⁾ Daartegenover is het opmerkenwaardig, dat Heering schreef: „De minst zwakke bewijspplaats voor het militaire Christendom lijkt ons ongetwijfeld Luk. 3: 14, waar Johannes de Dooper op de vraag der krijgslieden: „En wij, wat zullen wij doen?” antwoordde: „Doet niemand overlast, en ontvreemdt niemand

het zijne met bedrog, en laat u vergenoegen met uw bezoldigingen".¹⁸⁾

Het gaat niet aan, de drie gevallen, in het Nieuwe Testament, waar we van geloovige militairen lezen, op één lijn te zetten. Christus heeft het groote geloof van den hoofdmans in Kapernaum geprezen, en zijn dienstknecht genezen, Matth. 8: 5v, en later werd de hoofdmans Cornelius met heel zijn huis gedoopt en opgenomen in de gemeente, Hand. 10. Doch hier is de kwestie niet aan de orde. Dat is wel weer eigenaardig; het geloof stelt het probleem niet zonder meer; maar een beroep voor het recht van den oorlog staat alleen met deze plaatsen toch niet sterk. Ook al niet, wijl de Romeinse officieren in Palestina in dien tijd voornamelijk politiedienst verrichtten.

Ter beslissing is het geval van de verbinding geloof-en-militair-zijn voorgelegd aan Johannes den Dooper. De tollenaars en de soldaten, die door zijn prediking tot inkeer waren gekomen, vreesden dat hun beroep onverenigbaar was met den doop.¹⁹⁾ Johannes wijst hun nu den weg der bekeering in de uitoefening van hun beroep. Inderdaad werd de kwestie door de benauwde conscientie der soldaten niet gesteld, omdat zij plotseling een anti-militaristisch gevoel in zich voelden opkomen. Hun beroep was voor hen niet zoozeer een kwestie, als wel de manier, waarop zij het tot op dat moment, naar de zede van het koloniaal garnizoen, hadden uitgeoefend. Die manier zagen ze plotseling als goddeloos, vanwege hun ruw schenden en rooven. En het is juist, dat Johannes dat in hen gispt. Maar toch, indien de kwestie ergens moest gesteld worden, dan hier. Want het beroep en de ruwe wijze van uitoefening ervan waren voor het besef der soldaten wel zoowat onlosmakelijk aan elkaar verbonden.

Men moet nu niet de slavernij-kwestie hier aanvoeren. Want de slavernij is ook op zichzelf niet ongeoorloofd.²⁰⁾ Het feit, dat ze algemeen werd afgeschaft onder invloed van het Christendom moet ons niet tot de conclusie brengen, dat God in het Oude Testament pertinent ongeoorloofde dingen regelde. En dat Paulus het in stand houden van in zichzelf immoreele verhoudingen aanbeval.

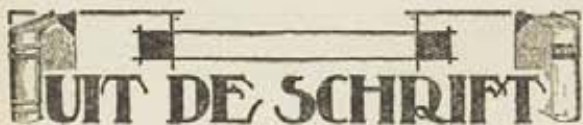
* * *

Het is zeker waar, dat het onderzoek totnogtoe ons niet heel makkelijk conclusies aan de hand doet voor ons handelen in dezen tijd. Dit is een gevolg van den totaal anderen historischen achtergrond bij de Nieuw-Testamentische gegevens, welke we bespreken, dan die van onze dagen. Met nadruk zeggen we: een historische achtergrond is geen bevel.²¹⁾

W

R. S.

- 1) Prof. Dr. D. Plooy, in Kerk en oorlog, blz. 30, 31.
- 2) Dr. A. Kuyper, Gemeene Gratie, III, blz. 193.
- 3) Dr. H. Colijn, Saevus Tranquillus In Undis, Toelichting op het anti-revolutionair beginselprogramma, Amsterdam, 1934, blz. 488 en 490. Daar wordt beide malen verwezen naar een nog te noemen art. van Prof. Grosheide. Dit artikel weersprekt echter reeds in zijn eerste alinea de opvatting, dat het in Rom. 13 alleen zou gaan over de bevoegdheid der overheid tegenover de eigen onderdanen.
- 4) Heering, Zondeval, blz. 27.
- 5) Van Bruggen, Van het zwaard, dat de Overheid draagt, blz. 14.
- 6) Pieters, The christian attitude towards war, blz. 14.
- 7) Ds S. G. de Graaf, De heilige schrift, het koninkrijk Gods en de oorlog, 2e druk, Sluis, z. j. blz. 11, noot.
- 8) Van der Valk, Bijbel, oorlog, vrede, blz. 53, 54.
- 9) Voor de formulering der kwestie kan men zien Dr. F. W. Grosheide, Romeinen XIII en de oorlog, A.R. Staatk., medl. uitg., 1932, blz. 49.
- 10) Grosheide, a.a. blz. 51.
- 11) Dezelfde, a.a. blz. 52.
- 12) Dezelfde, a.a. blz. 53.
- 13) Dezelfde, a.a. blz. 53.
- 14) Dezelfde, a.a. blz. 50, 51.
- 15) Calvijn, Institutie, IV, 20, 11.
- 16) Bavinck, Oorlog en Christendom, blz. 38 v.
- 17) De Graaf, a.w. blz. 11.
- 18) Heering, a.w. blz. 28.
- 19) J. van Andel, Het evangelie naar de beschrijving van Lukas aan de gemeente toegelicht, 2e druk, Kampen, 1932, blz. 67.
- 20) Grosheide, a.a. blz. 51, 53.
- 21) Dezelfde, a.a. blz. 51.

De goede Herder bij de kwade herderin.

Alzoo werd God na dezen den lande verboden.

2 Sam. 21: 14 c.

Als Rizpa bij de zeven galgen, waaraan even zoovele kinderen hangen van haar grooten Saul, de wacht houdt, klaagt elke dag- en nachtwaak over de onvruchtbaarheid van deze dorre moeder, over den lediggang van deze al te late herderin, die slechts kan waken over dooden. Maar terwijl de galgenheuvel zeventvoudig schande spreekt over Saul, en ook over Rizpa's liefdeleven, daar wendt God dien oordeelsroep ook naar het volk toe, opdat dat volk, en ook zijn koning David, zich wachten zouden voor het kwaad van Saul. God geeft geen document van zijn vervloeking van de zonde van een voorgelicht, of Hij legt het ter bekeering onder de oogen van het levend na-

geslacht, opdat het leve, en nog in dezen dag bedenke, wat tot zijn vrede dient. Zoo is de late herderin, die slechts moeder zijn kan in het vleeschelijke Israël, door God tot teeken opgericht in het levend Israël van heden, opdat voortaan ook Israël zijn zou wat zoo heette. God laat dezelfde vrouw, die eens de aandacht van het gansche volk trok bij de botsing der drie grootste avonturiers van Israël, nu óók de aandacht van dat gansche volk weer trekken, nu zij niet meer dramatische figuur is in het spel van wilde hartstochtwoeling, doch zendstation van eenzame, maar krachtige gebeden: God, geef toch regen, erbarm U, Heer. Die vrouw en die gebeden trekken zóó de aandacht, dat men den koning David ervan boodschapt. En David neemt wel goede nota van wat zij gedaan heeft. Hij hoort, dat zij gewaakt heeft bij die zeven galgen, en dat nu elke dag en elke nacht van wake een roepen was tot God om regen.

Riep zij alleen om de eer van Saul te redden, al was 't alleen nog maar in een eenzaam graf voor zijn gevloekte kinderen? Het kan zijn; en wie zich ophoudt met zielkundige karakterstudie, die trachte het maar uit te vinden, als hij kan. Voor ons intusschen heeft iets anders toch de aandacht. Dat andere is dit.

Heeft Rizpa iets beteekend met haar stage lijkenwacht voor het beslechten van den twist des Heeren met Zijn volk? Dat is een vraag, niet psychologisch, maar theologisch van belang. En hierop antwoorden wij volmondig: ja! Want waardoor wordt God straks „verboden”? Let op, Hij wordt „den lande” niet „verboden” door het zeventvoudig offer zonder meer. Men offert Sauls kinderen op tot in het heilig zevental toe, maar — niets verandert er. De nood houdt aan. De koning trekt weer naar zijn huis. Het volk doet eveneens. De tempel wordt wanhopig, een Joël toont den hongersnood als inzet, door-gang van het jongste oordeel; en — de plaats des doods, waar zeven galgen staan, wordt geen heiligdom voor volksgebeden. Het opus operatum, vindt men, is volbracht. Dat is te zeggen: het offer is den Heere aangeboden; nu kan men verder niets meer doen. Men moet nu maar het beste er van hopen.

Maar men vergat, dat elk offer, ook een zoen-offer, slechts waarde heeft, en kracht heeft, in en door gebeden. Van die gebeden echter hoort men niets. Wel ziet men dit, dat ook het volk zelf in verval leeft. Immers, reeds het feit, dat God nog nà dat offer den nood laat blijven, en eerst verhooring schenkt, als Rizpa aan blijft houden, reeds dat bewijst ons, achteraf, dat niet de offerdaad, als zoen-daad „op zichzelf” genomen, maar daarbij óók Rizpa's eenzaam dragen van den last van 't heele volk in het heel alleen God smeeken om regen en om leven voor het gansche volk, en om het sluiten van het graf van het oude koningshuis, door God erkend is als een factor, die althans profetische beduidenis, en kracht van profetie erlangde.

Want ook dat levend heden van David en van zijn volk had noodig, weer in te zien, dat God niet tevreden is met een offer-zonder-meer. Het kwaad ligt voor de deur, hetzelfde, dat Sauls gravenreeks geopend, en zijn graven zelf verstrooid heeft, hier een, daar een. Zijn Davids zonen niet eens priesters geweest? Maar daar ligt Saul's zonde, die hem ten val bracht, voor de deur in het nieuwe koningshuis. Heeft David niet zijn volk geteld, en was die telling soms geen uiting van koningstrots, die zich niet in laat binden, óp laat heffen, door het besef, dat in het theocratisch koninkrijk de rechte koning het is, die het meeste dient? Is David reeds in alles radikaal bekeerd vā de oude ketterij, die hem eens Saul den raad liet geven, den Heere door een offer om te koopen, tót de prachtige gedachte van Psalm 51: Gods offers zijn een gansch verbroken geest? Wij rekenen niet, en pluizen niet. Wij zeggen slechts: uit het feit, dat nà de executie van Sauls zonen nog zóó lang de nood bleef aanhouden, en Rizpa, hetzij enkele weken, hetzij enkele maanden, alleen geworsteld heeft bij God, alleen dat feit reeds zegt genoeg. God heeft de oogen van het volk hier heéngedwongen naar die vrouw, om het te leeren, dat slechts dáár een offer óffer is, waar de rechter over den ander aanklager van zichzelf is, waar de schuld van den één in 't solidariteitsgevoel van 't theocratisch volk terstond de schuld wordt van den ander, en zoo de een de lasten van zijn naasten draagt; en waar een koning met dezelfde pen een vonnis teekent, en psalm 51 schrijft: zijn eigen vonnis. Droeg David eens de lasten van zijn volk toen Goliath het dreigde? Maar Rizpa draagt vandaag de lasten van haar volk, als zeventvoudig haar de dood toegrijnst.

Alzoo werd „G o d”, „verboden”. En daarin schoof de „HEERE” weer 't rookgordijn weg, dat Hem had onttrokken aan het oog van Israël. Zoo komt de Goede Herder van de hoogten af, waarop de late herderin beweent, dat zij geen moeder was in Israël vā Israël. En aldus werd de Heere den lande verboden. O Goede Herder, die de kinderen Israëls wekt uit souverainen wil, en die de dorre moeder in, maar niet vā Israël, laat zien in deze dorheid, opdat er weer geboorten zouden zijn in het koninkrijk der hemelen! O Goede Herder, die

ons niet doet vragen, hoe het met de ziel van Rizpa stond, maar die ons zegt, dat God, die „raven roepen” hoort, óók deze vrouw gehoord heeft! O Goede Herder, die in de schorre keel van een, die zich aan Israëls boom een dorren tak weet, nog kracht van profetie gelegd heeft! Een profetie, die dóórklinkt in de psalmen, die wij Zondag zingen zullen. „Gods offer is een gansch verbroken geest”; — leer ons dat zeggen, niet ten aanzien van den zeventvoudigen dood, te laat, te laat, maar in de kracht van het zeventvoudig leven, in de wieling en de woeling van het theocratisch Godsrijk. —

K. S.

„De Heraut” inzake doop en „pluriformiteit der kerk”.

V.

Deze week zullen we ons zelf onbeschroomd in de rede vallen, door even te antwoorden op een tusschen-tijdse interruptie van „De Heraut”. Hoewel dit orgaan herhaaldelijk er bezwaar tegen inbracht, als men op een loopende reeks reeds reageerde, eer het blad uitgesproken was, wordt thans van dezen regel door „De Heraut” afgeweken. Gedachtig aan het feit, dat binnenkort „De Heraut” in zomervacantie verschijnt, en dus waarschijnlijk op mijn duplicat niet reageerde zal in dien tijd, en begeerig, om alle misverstand weg te ruimen, wil ik met genoegen nog even antwoorden op bedoelde interruptie. Van mijn kant zal ik het blad zoo beleefd behandelen, als het zelf begeert, en derhalve wat het opmerkt over mijn „Open Brief” beantwoorden als het is uitgesproken.

Bedoelde interruptie knoopt zich vast aan het feit, dat ik enkele weken geleden betoogde, dat Zwinge reeds heel vroeg met anabaptisten in Zürich te maken had, zóó vroeg, dat daarmee verviel de bewering van „De Heraut”, dat de Wederdoopers den doop (wederdoop) begeerden, omdat hij in de ROOMSCHE kerk geschied was, wijl er natuurlijk nog geen gevallen aanwezig waren van een vroeger in de Gereformeerde Kerk gedoopt zijn.

„De Heraut” (de andere door mij genoemde argumenten voorts onbesproken latende) antwoordt nu: dat zegt me niets, want ik had het niet over Zwitsersche maar over Nederlandsche Wederdoopers.

Nu zou ik het volgende antwoorden willen:

a. In het algemeen vraagt men zich af: waarom dan „De Heraut” zich beriep op Calvijn, en op den Consensus Bremensis. Zijn de gezichtsvelden der belijdenissen uit den bloeitijd inderdaad zóó beperkt, als „De Heraut” althans in het geval der bestrijding der anabaptisten ons wil duidelijk maken, dan rijst de vraag: moet men dan aannemen, dat ook Calvijn speciaal over de Nederlandsche anabaptisten het heeft, en de predikanten in Bremen desgelijks? Of spreken ze over de anabaptisten in het algemeen? Het antwoord is voor mij niet twijfelachtig.

b. Het internationaal verkeer was in die dagen zóó groot, en het contact met ook buitenlandse anabaptisten zóó veelvuldig (men denke maar eens aan de expeditie naar Keulen, en het contact met Munster), dat reeds alleen om die reden een veroordeling van de anabaptisten in het algemeen in de lijn der bedoelingen der belijdenis ligt.

c. Ook al zou „De Heraut” gelijk hebben, dan zou dat nog niets wegnemen van wat ik tegen het blad aanvoerde. Ik heb n.l. aangetoond, dat er ook in Nederland vóór de opstelling der Nederlandsche belijdenis Wederdoopers waren, die zich lieten herdoopen, ook al waren ze in een niet-roomsch instituut vroeger gedoopt.

d. Dat het niet tegen het roomsch-zijn van den doop in eerster instantie, doch tegen den doop-zonder-belijdenis ging, blijkt ook uit den naam, dien de Wederdoopers ontvingen. Het trekt immers de aandacht, dat ze behandelbaar niet Anabaptisten doch Katabaptisten geheten worden; d.w.z. menschen die tegen den (tot nu toe als kinderdoop) algemeen aanvaardden doop zijn (vandaar de reeds gereleveerde beschuldiging, dat ze de eenheid der kerk scheuren). Parallel daarmee loopt het feit, dat ze soms Wiedertäufer, en soms Wiedertäufer genoemd worden. Al hebben velen het „Wider” met het „Wieder” verward, het neemt toch niet weg, dat „wider” (tegen) iets anders is dan „wieder” (nog eens).

e. Wanneer dan ook Samuel Maresius in zijn „Foederatum Belgium Orthodoxum” (1652) een „exegese” geeft van de Nederlandsche geloofsblijdenis, laat hij niet alleen in zijn voorrede (Praefatio) over de uitlegging der belijdenis, maar ook in die uitlegging zelf telkens weer zien, dat de Nederlandsche geloofsblijdenis een breed gezichtsveld geopend heeft, en ter dege met de internationale verhoudingen rekening hield.

f. Dit blijkt bij Maresius ook in de uitlegging van het in geding zijnde artikel 34 zelf. Daar wordt in de behandeling van de passage over „den eenigen doop”, dien men niet herhalen mag, niet alleen op de roomsch-gewezen, doch ook op de practijk der oude kerk, die niet de toenmalige (en dan speciaal Nederlandsche) Anabaptisten, doch over den anabaptismus (af-gedacht van de toenmaals Anabaptisten genoemde sectarissen) heeft gehandeld, gelijk deze anabaptismus was veroordeeld in de donatisten, novatianen, merobaptisten, marcionieten; zelfs de oude christelijke keizers worden er bij te pas gebracht in hun strijd tegen

een zeer oude Maresius, als hij gehandeld is, en worden, gewag van de aan de kerkelijke kanker. Tegen de DEEL van h van de dona hi onwettige op, wat ze al naar ook tegen niet roomsc men bij de dw e Maresius m derlandsche W te bezwaar lag. Uit de door ook in Nede nog eens gedc koop waren. aldelijk en on over oogen moet vergist, en v dit niet is. Het is dan o elvins uitspra er te nemen. en verzoek niet an een blad kon hier de herin anwending v rig nummer ei Herinnert m agen voor een an Nederlanders weering, dat de ar zou uillaten ander op de buit bestrijden. We moeten e bedoelingen d en onzuiver be elijdenis ten om Utrecht tegen waren. Mocht he inderdaad ook ng eens hebben as vóórdat de l die bewijzen staan met de noten.

Dit klopt gebr der verwijzing n art. 34. En het l Si denique lde et baptizati, quod mamento Anab mrum.... enz.

„De Jongeren”.

Wanneer ik hie elik de jonge lken en wel he lamen zijn. Ik en Theologisch de jongere pre m op een wijze doot. Zij — h als Dr Bouma, leeds-gedachte, er tot opbloei e rond zeer een tgang, gehoorz men naar de merken te pr erkennen is. Ook vereerde, zeide, eligheid schuldi rwoord in het g onderzoek no lizing des Woor en eenzijdig v am hierin na lE dat ons nu toez euzigheid, die En dat ik nu k Bavinck in zijr Jaten ik de bro ren”. En nu v lerdnaad is een en, van de jonge zo kort mogel en uit. Wij zijn, hierover kan t de verbondep het bij de jonge leerd hebben — Eng en van Pr aziek en de homi en het verbond in gehamerd h r voor ons p r. Iets waarvoor het staan in h ook. Bovendien was geweest v a verbond nog artikelen o.a. Herder. Men mo